

ทำน้ำวัดท่าไชยศิริ อ.สมอพล อ.บ้านลาด

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์จังหวัดเพชรบุรี

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในหลวงรัชกาลที่ 10 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในวันที่ 4-6 พฤษภาคม 2562 ทางกระทรวงมหาดไทยจัดให้มีพิธีปลุกกรรม ดักน้ำจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์จำนวน 117 แห่ง จาก 77 จังหวัดทั่วประเทศ พร้อมกันในวันเสาร์ที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562 เวลาฤกษ์ 11.52 น.-12.38 น. (รวมเวลา 46 นาที) เพื่อนำไปถวายเป็นน้ำอภิเษกและน้ำสรงมูรธาภิเษก

น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1. **น้ำสรงมูรธาภิเษก** คือ น้ำที่สรงตั้งแต่พระเศียรลงมาทั่วทั้งพระวรกาย 2. **น้ำอภิเษก** สรงเฉพาะพระวรกายในอดีตการดักน้ำจากแหล่งน้ำ เพื่อให้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามประเพณีโบราณ น้ำจาก **สระ 4 สระเมืองสุพรรณ** ซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1. **สระเกษ** 2. **สระแก้ว** 3. **สระคา** 4. **สระยมนา** ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการดักน้ำจากแม่น้ำสายสำคัญจำนวน 5 แห่ง เรียกว่า **"เบญจสุทธิดงค"** หรือแม่น้ำบริสุทธิ์ทั้ง 5 สาย ประกอบด้วย

1. แม่น้ำบางปะกง ดักที่ตำบลพระอาจารย์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
2. แม่น้ำป่าสัก ดักที่ตำบลท่าราบ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
3. แม่น้ำเจ้าพระยา ดักที่ตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
4. แม่น้ำราชบุรี ดักที่บริเวณสามแยกคลองหน้าวัดดาวดึงส์ ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
5. แม่น้ำเพชรบุรี ดักที่บริเวณทำน้ำวัดท่าไชยศิริ ตำบลสมอพล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

"แม่น้ำเพชรบุรี" เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวเพชรบุรี มาตั้งแต่อดีต เป็นน้ำธรรมชาติที่มีต้นกำเนิดจากในผืนป่าแก่งกระจาน

บนเทือกเขาตะนาวศรีที่แบ่งเขตพรมแดนระหว่างประเทศไทยและพม่า ก่อนที่จะไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่อำเภอแก่งกระจาน อ.ท่ายาง อ.บ้านลาด อ.เมืองเพชรบุรี แยกเป็นสองสายที่วัดปากคลอง ต.บางครก อ.บ้านแหลม สายหนึ่งไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทย ณ ปากอ่าวบ้านแหลม และอีกสายหนึ่งไหลลงปากอ่าวบางตะบูน อ.บ้านแหลม เช่นกัน

น้ำในพระราชพิธี

ในอดีตมีการนำ **"น้ำเพชร"** ใช้ประกอบพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก พระบรมราชาภิเษกสมรส เมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ พ.ศ. 2411 ได้ใช้น้ำเพชรบุรี ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตามปรากฏในสารตราว่า

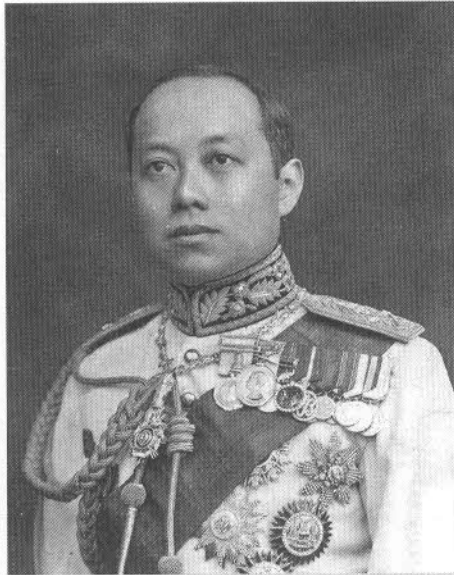
"ด้วยกำหนดพระฤกษ์การพระราชพิธีราชาภิเษกในวันพุธ เดือน 12 ค่ำ 6 ค่ำ ปีมะโรงสมฤทธิศก ต้องการน้ำเข้าพระราชพิธีอย่างพระมหากษัตริย์เจ้าแต่ก่อน จึงให้พระยาเพชรบุรีดักน้ำท่าไชยหม้อหนึ่ง ให้เอาใบบอนปิดปากหม้อ เอาผ้าขาวหุ้มปากหม้อ ด้ายผูกปิดตราประจำ ครั่งแต่งให้กรมการผู้ใหญ่คุมลงไปส่งยังกรุงเทพฯ ให้ทันการพระราชพิธีอย่าให้เสียราชการได้"

ต่อมางานพระราชพิธีราชาภิเษกสมโภช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้จัดพระราชพิธีตามมณฑลต่าง ๆ สำหรับมณฑลราชบุรี ได้จัดที่วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี โดยได้นำน้ำเพชรบุรี ในการพระราชพิธีนี้ด้วย

สำหรับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ก็ได้ใช้น้ำจากแม่น้ำเพชรบุรี โดยกระทำพิธีปลุกกรรมดักน้ำ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 5 เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ
ปี พ.ศ. 2411 พระชนมายุ 15 พรรษา

ที่ทำน้ำวัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลือ จากนั้นนำไปพิธีอภิเษก ณ วัดมหาธาตุ
ในครั้งนั้นมี ขุนบริรักษ์ทวลัญษ์ (ชุม บริรักษ์ทวลัญษ์) ผู้ว่าราชการ
จังหวัดเพชรบุรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส และมี พระครูสุวรรณมุนี (ผัน
สุวรรณโณ) สมณศักดิ์ในสมัยนั้น เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ เจ้าคณะจังหวัด
เพชรบุรี ประธานฝ่ายสงฆ์

กำเนิดศักดิ์สิทธิ์วัดท่าไชยศิริ

ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดท่าไชยศิริ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำฝั่งทิศใต้ ต.สมอพลือ
อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี เป็นทำน้ำสำหรับประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำมา
ตั้งแต่โบราณกาล ที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตักน้ำจากแม่น้ำ
เพชรบุรีในบริเวณทำแห่งนี้ไปประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ วัดท่าไชยศิริเดิมชื่อ

วัดใต้ อดีตทหารไทยได้ทำศึกสงครามรบ
กับทหารพม่า คงจะถูกทหารพม่าไล่ต้อน
ให้ถอยร่นมาที่บริเวณทำน้ำวัดแห่งนี้ เมื่อ
ได้ตักน้ำและชำระร่างกายจนสดชื่นหาย
เหนื่อย มีเรื่องแรงกำลังวังชาไปต่อสู้กับ
กองทัพทหารพม่าจนในที่สุดต้องถอยทัพ
กลับไป จึงเป็นที่มาของ วัดท่าไชย หรือ วัด
ท่าไชยศิริ ในปัจจุบัน โดยที่บริเวณทำน้ำ
มี "ศาลาทรงไทย" ทรวดทรงงดงาม ระบุ
ปีสร้างเมื่อ ร.ศ. 130 หรือปี พ.ศ. 2454

น้ำเพชร...น้ำสวย

ความสำคัญของแม่น้ำเพชรบุรี
นอกจากเป็นน้ำสำหรับพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีพระบรม
ราชาภิเษก พระบรมราชาภิเษกสมรส ยังเป็น "น้ำสวย" ของพระมหากษัตริย์
ในรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ ในพระราชหัตถเลขาที่มีถึงเสนาบดี
กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2465 ความตอนหนึ่งว่า

“...เรื่องแม่น้ำเพชรบุรีนี้ เคยทราบมาแต่ว่า ถือกันเป็นน้ำดี
เคยได้ยินพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 5 รับสั่งว่า นิยมกันว่ามิ
รสแปลกกว่าน้ำลำน้ำเจ้าพระยา และท่านรับสั่งว่า พระองค์เองเคย
เสวยน้ำเพชรเสียจนเคยแล้ว เสวยน้ำอื่น ๆ ไม่อร่อยจึงต้องส่งน้ำ
เสวยมาจากเมืองเพชรบุรี และน้ำนั้นใช้เป็นน้ำเสวยจริง ๆ ตลอดมา
กาลปัจจุบัน”

บทความ “น้ำสวยที่โปรดปราน” เขียนโดย คุณตันสนีย์วีระศิลป์ชัย
ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับเดือนกันยายน พ.ศ. 2548 กล่าวถึงกรรมวิธี
ในการตักน้ำสวยไว้ตอนหนึ่งว่า

น้ำเพชรที่โปรดให้เป็นน้ำเสวยนี้ ตักจาก ตำบลท่าชัย ซึ่งเป็นตำบล
ที่อยู่เหนือตำบลบ้านป็นขึ้นไปไกลจนหมดหมู่บ้านราชวร เป็นทางน้ำ

ประติมากรรมปูนปั้นบอกเล่าตำนานความเป็นมาของทำน้ำ
วัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลือ อ.บ้านลาด ณ บริเวณศาลาท่าน้ำ

ที่ไหลผ่านกรวดทรายจึงเป็นน้ำใส
สะอาด วิธีทำน้ำเพชรให้เป็นน้ำสวย
นั้นมีหลายขั้นตอน เจ้าเมืองเพชรบุรี
มีหน้าที่ควบคุมดูแลแต่ละขั้นตอน นับ
ตั้งแต่ตักน้ำ และนำมาต้มในกระทะ
ใบใหญ่ แล้วถ่ายเก็บใส่ตุ่ม เมื่อเย็น
ลงจึงกรองในหม้อกรองใหญ่ ทำด้วย
ปูนลักษณะคล้ายลูกปัดตัน ปากกว้าง
ประมาณ 50 เซนติเมตร ลึกประมาณ
60-70 เซนติเมตร โดยให้น้ำหยดจาก
เครื่องกรองลงตุ่มที่รองรับอยู่ข้าง
ล่าง น้ำที่หยดลงมานี้จึงเป็นน้ำที่ใส
สะอาดบริสุทธิ์ เมื่อจะนำส่งเข้ามาใน

กรุงเทพฯ เจ้าหน้าที่กรมกอง น้ำสวย น้ำสง จะเป็นผู้รับผิดชอบ มารับน้ำ
น้ำเก็บไว้ในโรงใหญ่ ซึ่งรักษาความสะอาดอย่างเข้มงวดกวดขัน ถึงเวลานำ
น้ำขึ้นถวายจะบรรจุหม้อกรันซ์ ซึ่งเป็นหม้อดินเผาปั้นด้วยฝีมือประณีต มี
ฝาปิดเป็นจุกยอดแหลม และผูกผ้าขาวตีสตราครุฑ นำส่งคุณพนักงานฝ่ายใน

สำหรับเป็นน้ำเสวยต่อไป

จะเห็นว่ากรรมวิธีในการได้มาซึ่งน้ำเสวยของพระมหากษัตริย์นั้น ค่อนข้างจะละเอียดหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้น้ำเสวยที่สะอาดและปลอดภัยมากที่สุด

ความสำคัญของ “น้ำเพชร” เป็น “น้ำเสวย” ในสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อเนื่องมาถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มาสิ้นสุดใน พ.ศ. 2465 พระองค์ได้เปลี่ยนน้ำเสวยเป็นน้ำประปาแทน ทั้งนี้เพราะทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า มีบ้านเรือนของราษฎรตั้งเรียงรายอยู่หนาแน่นตลอดสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี น้ำในลำน้ำมีสิ่งปฏิกูลสกปรกไม่เหมาะสมที่จะเป็นน้ำเสวย จึงได้นำความกราบบังคมทูลตามปรากฏในรายงานของเจ้าพระยามรราชเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึงเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2465 ความตอนหนึ่งว่า

“...เวลานี้ทั้งสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี มีบ้านเรือนตั้งอยู่ทั่วไป ทั้งนี้เพราะบ้านเมืองเจริญขึ้นและรุดล้าไปทางเหนือทุกปี แลลำน้ำเพชรบุรีทางตอนใต้ได้เห็นกัน สิ่งปฏิกูลก็ยังมามากขึ้นทุกปี

แลเกรงว่าน้ำที่จะต้องชนไปไกลนั้น จะไม่สะอาดเพียงพอ เมื่อนึกถึงความรู้สึกของมหาชนทั่วไป แลชาวต่างประเทศด้วย ว่าทางราชการยังจัดน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีเป็นน้ำเสวยอยู่ ผู้ตรวจราชการเกรงว่า จะเสื่อมเสียพระเกียรติยศและพระเกียรติคุณของน้ำเสวย”

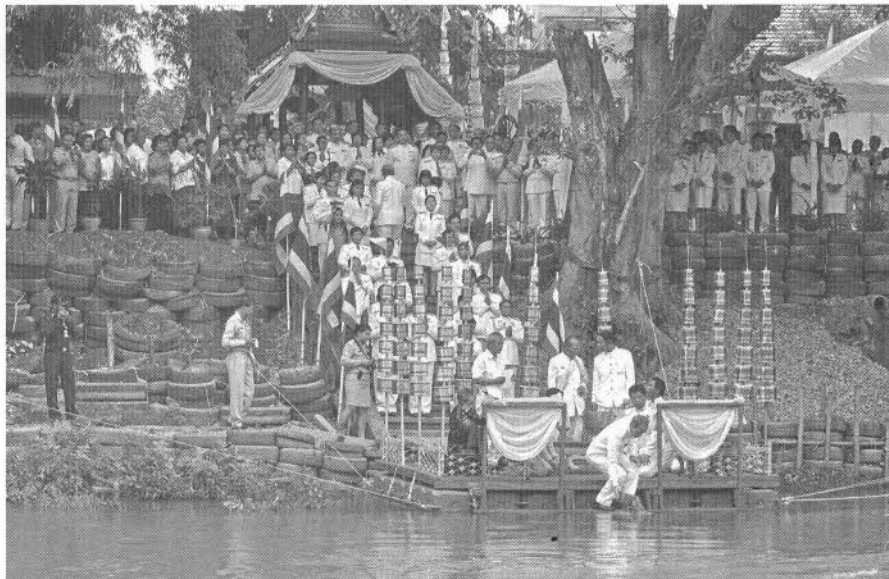
ด้วยเหตุผลสำคัญนี้จึงทำให้ทางราชการได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลตามรายงานของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยให้ทรงทราบ จึงเป็นที่มาของการงดตักน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีส่งเป็นน้ำเสวย แล้วให้น้ำประปาเป็นน้ำเสวยแทน ซึ่งถ้าเปรียบเทียบ “น้ำเพชร” กับ “น้ำประปา” พระองค์ทรงโปรดน้ำเพชรมากกว่า ดังสำเนาในพระราชหัตถเลขาตอนหนึ่งว่า

“...ในส่วนตัวเรา มิได้เคยถือดอกในเรื่องน้ำกิน แต่ก็ต้องสารภาพอย่างหนึ่งว่า จะเป็นเพราะเหตุใดก็ไม่ทราบ บอกไม่ถูก เราได้กินน้ำประปาหลายครั้ง และรู้สึกว่ามันได้ แต่ไม่ความรู้สึกในใจว่า สู้น้ำเสวยที่เขาจัดมาให้เป็นพิเศษไม่ได้ ทั้งนี้จะเป็นด้วยอุปทานมากกว่าอย่างอื่น ฉะนั้นถ้าเรารู้สึกว่า น้ำในลำน้ำเพชรบุรีปฏิกูลมากขึ้นจริง และเห็นว่าถ้ากินอาจมีอันตราย จึงงดตักน้ำเพชรบุรีส่งเป็นเสวยเสียก็ได้”

ย้อนอดีตพิธีตักน้ำเพชร ทำน้ำวัดท่าไชยศิริ

เมื่อครั้งวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสจังหวัดเพชรบุรี ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 84 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ทางจังหวัดเพชรบุรีได้ดำเนินการจัดพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรี ณ บริเวณทำนาคัดศีลพิธีวัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลี อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี เพื่อนำน้ำไปประกอบพิธีปลุกน้ำพระพุทธมนต์ที่วัดมหาธาตุ ใช้เป็นน้ำสรงถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ในครั้งนั้นมี นายชุมพร แสงมณี รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี

นายชุมพร แสงมณี รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เป็นประธานในพิธีตักน้ำเพื่อนำน้ำไปประกอบพิธีปลุกน้ำพระพุทธมนต์ที่วัดมหาธาตุ ใช้เป็นน้ำสรงถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 84 พรรษา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2554 ณ ทำน้ำวัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลี อ.บ้านลาด

ปฏิบัติงานแทนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เป็นประธานในพิธีตักน้ำ เมื่อเวลา 14.00 น. ของวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2554 งานโหรพราหมณ์ กองพระราชพิธีสำนักพระราชวังได้คำนวณฤกษ์ศุภมงคลการพิธีตักน้ำ ในวันศุกร์ที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 14.09 น. เป็นประเพณีฤกษ์ไปจนถึงเวลา 14.39 น. เป็นที่สิ้นสุดแห่งฤกษ์ โดยผู้ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำต้องแต่งกายนุ่งขาวห่มขาว นำดอกไม้ธูปเทียนไปจุดบูชาเทพยดาอารักษ์ ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือแหล่งน้ำ ทั้งนี้ผู้พลีกรรมตักน้ำจะต้องรับศีล 5 ก่อน แล้วกล่าวคำสัการบูชา โดยขณะตักน้ำห้ามหันหน้าไปทางทิศตะวันตก

สำหรับพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรี ในวันเสาร์ที่ 6 เมษายน 2562 เวลาฤกษ์ 11.52–12.38 น. ณ ทำน้ำวัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลี อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี โดยมี อธิบดีกรมการปกครอง และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ร่วมเป็นประธานพิธีตักน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีใส่ขันสาคร จำนวน 2 ใบ ในปริมาณใบละ 4–5 ลิตร (ร้อยละ 80 เปอร์เซ็นต์ของขันสาคร) เพื่อนำไปทำน้ำสรงมุรธาภิเษกจำนวน 1 ใบ และน้ำอภิเษกอีกจำนวน 1 ใบ จากนั้นอัญเชิญขันน้ำสาครจำนวน 2 ใบ ไปยังพระวิหารวัดมหาธาตุวรวิหาร ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อประกอบพิธีทำน้ำอภิเษกในวันจันทร์ที่ 8 เมษายน 2562 พิธีเวียนเทียนสมโภชน้ำอภิเษก ณ พระวิหารวัดมหาธาตุฯ พร้อมตักน้ำในขันสาครบรรจุในคนโทในวันอังคารที่ 9 เมษายน 2562 จากนั้นในวันพุธที่ 10 เมษายน 2562 ทำการเชิญคนโค่น้ำอภิเษกไปเก็บรักษาไว้ที่กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ

ข้อมูลอ้างอิง... หนังสือแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำ 1 สาย ใน 1 เมือง จัดทำโดย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปี พ.ศ. 2546)